

ULUSLARARASI TURKCESS KONGRESİ

IX. TURKCESS 2023

ULUSLARARASI EĞİTİM VE SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ

Cumhuriyetimizin 100. Yılında
Eğitim, Kültür ve Toplum

INTERNATIONAL EDUCATION AND SOCIAL SCIENCES

Education, Culture and Society in the 100th
Anniversary of the Republic of Turkey

TAM METİN KİTABI / FULL TEXT BOOK II. CİLT / VOLUME 2

IX. ULUSLARARASI EĞİTİM VE SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ 18-20 MAYIS 2023 / İSTANBUL

“CUMHURİYETİMİZİN 100. YILINDA EĞİTİM
VE SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ”

**TAM METİN BİLDİRİ
E-KİTABI
(II. CİLT / VOLUME 2)**

DESTEK VEREN KURUM VE KURULUŞLAR

Editör Kurulu

Prof. Dr. Mehmet Engin DENİZ

Doç. Dr. Ümit POLAT

Teknik Editör

Öğr. Gör. Ali ATEŞ

Arş. Gör. Kadir COŞKUN

IX. Uluslararası TURKCESS Eğitim ve Sosyal Bilimler Kongresi

Tam Metin Kitabı Yayınlanma Tarihi: 14.06.2023

E-ISBN: 978-605-72552-4-2

e-Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir. © 2023,

Bu e-kitabın basım, yayım ve satış hakları Vizetek Yayıncılık ile Anılan kuruluşun izni alınmadan e-kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu e-kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında derneğimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

I. Baskı: Yayın-Proje İletişim İnternet: www.turkcess.net / E-ileti: turksosbilder@gmail.com

ONUR KURULU

Prof. Dr. Tamer YILMAZ	Yıldız Teknik Üniversitesi Rektörü
Prof. Dr. Ahmet Hamdi TOPAL	Kastamonu Üniversitesi Rektörü
Prof. Dr. Ahmet YILDIRIM	Uluslararası Saraybosna Üniversitesi Rektörü
Prof. Dr. Akın LEVENT	Erzincan Binali Yıldırım Rektörü
Prof. Dr. Elchin SÜLEYMANOV	Bakü Mühendislik Üniversitesi Rektörü Yrd. Azerbaycan
Prof. Dr. Bahtiyar ALİYEV	Azerbaycan Millî Meclisi Bilim ve Eğitim Azerbaycan
Prof. Dr. Darkhan BALYALOV	Abai Kazak Ulusal Pedagoji Üniversitesi Rektörü Kazakistan
Prof. Dr. Hasan USLU	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Rektö
Prof. Dr. Adem KORKMAZ	Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Rektörü
Prof. Dr. Volkan ÖNGEL	Beykent Üniversitesi Rektörü
Prof. Dr. Mehmet Dursun ERDEM	Uluslararası Balkan Üniversitesi Makedonya
Prof. Dr. Muhsin KAR	Yüksek Öğretim Kalite Kurulu Başkanı
Prof. Dr. Naser SAHİTİ	Prishtina Üniversitesi Kosova
Prof. Dr. Ömer ÖZYILMAZ	Cumhurbaşkanlığı Eğitim ve Öğretim Politikalar Kur. Üyesi
Prof. Dr. Ramazan KORKMAZ	Kafkasya Üniversiteler Birliği Başkanı
Prof. Dr. Shuhrat SİROJİDDİNOV	Tashkent State Üniversitesi Rektörü Özbekistan
Prof. Dr. Turgay UZUN	Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Rektörü
Prof. Dr. Erhan ÖZLER	Ankara Güzel Sanatlar Üniversitesi Rektörü

DÜZENLEME KURULU BAŞKANLARI

Prof. Dr. M. Engin DENİZ	Yıldız Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Ümit POLAT	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi

DÜZENLEME KURULU

Prof. Dr. M. Engin DENİZ	Yıldız Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Aydın BALYER	Yıldız Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Akmatali ALİMBEKOV	Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi-Kırgızistan
Prof. Dr. Bülent BAYRAM	Ahmet Yesevi Üniversitesi-Kazakistan
Prof. Dr. H. Gülru YÜKSEL	Yıldız Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Zafer KURTASLAN	Ankara Güzel Sanatlar Üniversitesi
Doç. Dr. Ümüt ARSLAN	İzmir Demokrasi Üniversitesi
Doç. Dr. Bülent ALCI	Yıldız Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Emre ER	Yıldız Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Nate PERRON	Northwestern University-ABD
Doç. Dr. Savaş KARAGÖZ	Aksaray Üniversitesi
Doç. Dr. Ceymi DOENYAS	Yıldız Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Ümit POLAT	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
Doç. Dr. Emine YAMAN	Uluslararası Saray Bosna Üniversitesi/Bosna-Hersek
Doç. Dr. Ergin JABLE	Priştina Üniversitesi Kosova
Doç. Dr. Yagut ALİYEVA	Bakü Devlet Üniversitesi
Doç. Dr. Metin DENİZ	Bartın Üniversitesi
Doç. Dr. Engin ASLAN	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
Doç. Dr. Seydi Ahmet SATICI	Yıldız Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Soner YILDIRIM	Prizren Ukshin Hoti Üniversitesi-Kosova
Dr. Öğr. Üyesi Gürcan ŞEKER	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Gülbin ÖZKAN	Yıldız Teknik Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Cengiz POYRAZ	İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
Dr. Öğr. Üyesi Muhammed SALMAN	Kastamonu Üniversitesi
Arş. Gör. Kadir COŞKUN	Kastamonu Üniversitesi
Öğr. Gör. Ali ATEŞ	Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
Büşra GÜLER	Gazi Üniversitesi Doktora Öğrencisi

SEMPOZYUM SEKRETERYASI

Öğr. Gör. Ali ATEŞ	Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
Arş. Gör. Kadir COŞKUN	Kastamonu Üniversitesi
Büşra GÜLER	Gazi Üniversitesi Doktora Öğrencisi
Arş. Gör. Gaye BİRNI	Yıldız Teknik Üniversitesi
Arş. Gör. Ceren Bektaş AYDIN	Yıldız Teknik Üniversitesi
Arş. Gör. Zahide Gül KARAAĞAÇ	Yıldız Teknik Üniversitesi
Arş. Gör. Yağmur KAYA	Yıldız Teknik Üniversitesi

BİLİM KURULU

Prof. Dr. Abdullah IŞIKLAR	Bursa Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Adnan BAKİ	Karadeniz Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Ayfer ŞAHİN	Ahi Evren Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet ARSLAN	Namık Kemal Üniversitesi
Prof. Dr. Ali Fuat ARICI	Yıldız Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Aydın BALYER	Yıldız Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Bülent ARI	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi
Prof. Dr. Bilal DUMAN	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Prof. Dr. Erdinç ÖZTÜRK	İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Üniversitesi
Prof. Dr. Çavuş ŞAHİN	Çanakkale 18 Mart Üniversitesi
Prof. Dr. Çetin SEMERCİ	Bartın Üniversitesi
Prof. Dr. Erdoğan KÖSE	Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Erdal HAMARTA	Necmettin Erbakan Üniversitesi
Prof. Dr. Fatma Ebru IKIZ	Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa TALAS	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
Prof. Dr. Nadim MACİT	Ege Üniversitesi

BİLİM KURULU

Prof. Dr. Elchin SULEYMANOV	Azerbaycan Üniversitesi
Prof. Dr. Kaya YILDIZ	Bolu İzzet Baysal Üniversitesi
Prof. Dr. Kemalettin KUZUCU	Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Kerim GÜNDOĞDU	Adnan Menderes Üniversitesi
Prof. Dr. Kürşat KARACABEY	Adnan Menderes Üniversitesi
Prof. Dr. M. Serhat YILMAZ	Kastamonu Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet BOZDOĞAN	Cumhuriyet Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Engin DENİZ	Yıldız Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Ömer Faruk SÖNMEZ	Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Prof. Dr. Bülent BAYRAM	Kırklareli Üniversitesi
Prof. Dr. İbrahim COŞKUN	Trakya Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa ÇOLAK	Gazi Osmanpaşa Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa DAŞ	Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa DENKTAŞ	Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Nevin ERGAN	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Nuriye SEMERCİ	Bartın Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa KOÇ	Düzce Üniversitesi
Prof. Dr. Orhan DERMAN	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Oğuz SERİN	Lefke Avrupa üniversitesi KKTC
Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. İsmet TÜRKMEN	Gazi Osmanpaşa Üniversitesi
Prof. Dr. Salih Zeki GENÇ	Çanakkale 18 Mart Üniversitesi
Prof. Dr. Timur VURAL	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
Prof. Dr. Ebulfez SÜLEYMANLI	Üsküdar Üniversitesi
Prof. Dr. Sırrı AKBABA	Üsküdar Üniversitesi
Prof. Dr. Suat ÜNLÜ	Akdeniz Üniversitesi

BİLİM KURULU

Prof. Dr. Tayyip DUMAN	Bozok Üniversitesi
Prof. Dr. Tamara GURTUEVA	Yeditepe Üniversitesi
Prof. Dr. Yahya AKYÜZ	Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Fahri TEMİZYÜREK	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Yıldız KIZILABDULLAH	Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Mücahit KAĞAN	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
Prof. Dr. Yücel ÖKSÜZ	Amasya Üniversitesi
Prof. Dr. Suat UNGAN	Trabzon Üniversitesi
Prof. Dr. Abdullah TEMİZKAN	Ege Üniversitesi
Prof. Dr. Hakan AKDAĞ	Mersin Üniversitesi
Prof. Dr. Hamdi DOĞAN	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa GÜÇLÜ	Erciyes Üniversitesi
Prof. Dr. M. Akif SÖZER	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Güven ÖZDEM	Giresun Üniversitesi
Prof. Dr. İbrahim ERDAL	Bozok Üniversitesi
Prof. Dr. Nergüz Bulut SERİN	Lefke Avrupa üniversitesi KKTC
Prof. Dr. Tuncay DİLCİ	Cumhuriyet Üniversitesi
Prof. Dr. İrfan ERDOĞAN	İstanbul-Boğaziçi Üniversitesi
Prof. Dr. Yılmaz YEŞİL	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Erdal AKSOY	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Firdevs Savi ÇAKAR	Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Prof. Dr. Asuman Seda SARACALOĞLU	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
Prof. Dr. Selahattin AVŞAROĞLU	Necmettin Erbakan Üniversitesi
Doç. Dr. Ayşe DEMİR	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Doç. Dr. Birsen BAĞÇECİ	Çukurova Üniversitesi
Doç. Dr. Cüneyit AKAR	Uşak Üniversitesi

BİLİM KURULU

Doç. Dr. Bülent ALCI	Yıldız Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Korkut ULUDAĞ	Atatürk Üniversitesi
Doç. Dr. Kemale NECEFOVA	Azerbaycan Devlet İktisad Üniversitesi
Doç. Dr. Ethem YEŞİLYURT	Akdeniz Üniversitesi
Doç. Dr. Emre ER	Yıldız Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Metin DENİZ	Bartın Üniversitesi
Doç. Dr. Özlem ÇAKIR	Ankara Üniversitesi
Doç. Dr. Raşit KOÇ	Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Doç. Dr. Behçet ÖZNACAR	Yakın Doğu Üniversitesi
Doç. Dr. Mustafa KAYA	Cumhuriyet Üniversitesi
Doç. Dr. Sadık Yüksel SIVACI	Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Doç. Dr. Sevilay YILDIZ	Bolu İzzet Baysal Üniversitesi
Doç. Dr. Üyesi Yakup DOĞAN	Kilis 7 Aralık Üniversitesi
Doç. Dr. Durmuş ÜMMET	Marmara Üniversitesi
Doç. Dr. Yalçın BAY	Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Ümmügülsüm CANDEĞER	Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi
Doç. Dr. Döndü Neslihan BAY	Osmangazi Üniversitesi
Doç. Dr. Fuat Serkan SAY	Mersin Üniversitesi
Doç. Dr. Resul BAĞI	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
Doç. Dr. İlknur ÖZPINAR	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
Doç. Dr. Muammer ERGÜN	Kastamonu Üniversitesi
Doç. Dr. Cengiz BUYAR	Manas Üniversitesi Üniversitesi
Doç. Dr. Tuğçe ERDAL	Bozok Üniversitesi
Doç. Dr. Öğr. Üyesi Halil UZUN	Kilis 7 Aralık Üniversitesi
Doç. Dr. Mamatali MURZAEV	Manas Üniversitesi Üniversitesi
Doç. Dr. Öğr. Üyesi Yavuz Ercan GÜL	Manas Üniversitesi Üniversitesi

BİLİM KURULU

Doç. Dr. Öğr. Üyesi Canan Olpak KOÇ	Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Doç. Dr. Öğr. Üyesi Hamdi KORKMAN	Afyon Kocatepe Üniversitesi
Doç. Dr. Esra YILDIZ	Atatürk Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Sami ACAR	Gazi Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Başak BAĞLAMA	Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Gökay KELDAL	Malatya İnönü Üniversitesi
Dr. Cemile HASANOVA	Azerbaycan Devlet İktisad Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Yusuf Alparslan ARGUN	Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Gürcan ŞEKER	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Burak DELİCAN	Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Sercan YAVAN	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi. Gizem AKCAN	Bartın Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Yusuf BİLGE	Sabahattin Zaim Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Selim GÜNDOĞAN	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Veysel ÇOŞKUN	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi
Ord. Prof. Dr. Abel MUHARREMOV	Bakü Devlet Üniversitesi
Prof. Dr. Elçin BABAYEV	Bakü Devlet Üniversitesi Rektörü
Prof. Dr. Farhad RAHMANOV	Azerbaycan Devlet İktisad Üniversitesi
Ord. Prof. Dr. Aydın KAZIMZADE	Bakü Devlet Üniversitesi Rektör Yardımcısı
Ord. Prof. Dr. İsa HƏBİBBƏYLİ	Azerbaycan Millî İlimler Akademisi
Prof. Dr. Alikram ABDULLAYEV	Devlet İdarecilik Akademisi
Prof. Dr. Asəf ZAMANOV	Azərbaycan Dövlət Pedaqoji - Universitetinin Elmi İşlər üzrə Prorektorü
Prof. Dr. Buludxan XƏLİLOV	Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi Filoloji Fakültesi Dekanı
Prof. Dr. Cəfər CƏFƏROV	Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi Rektörü

BİLİM KURULU

Prof. Dr. Elçin MEMMEDOV	Bakü Devlet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dekani
Prof. Dr. Hüseyin ASKEROV	Bakü Devlet Üniversitesi Dil ve Edebiyat Tedrisi Kürsüsü Başkanı
Prof. Dr. Petrova Tatyana NİKOLAEVNA	Mari Devlet Üniversitesi
Prof. Dr. İzzet RÜSTEMOV	Bakü Devlet Üniversitesi Sosyoloji Kürsüsü Başkanı
Prof. Dr. Nigar ABBASZADƏ	Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi
Prof. Dr. Rabiyyet ASLANOVA	Bakü Devlet Üniversitesi Felsefe Kürsüsü Başkanı
Prof. Dr. Ramiz ASKER	Bakü Devlet Üniversitesi Türkoloji Kürsüsü Başkanı
Prof. Dr. Tehran ELİŞANOĞLU	Nizami adına Edebiyat Enstitüsü
Prof. Dr. Almas BİNNƏTOVA	Nizami adına Edebiyat Enstitüsü
Prof.Dr. Fuad MEMMEDOV	Devlet İdarecilik Akademisi
Prof.Dr. Recep Ebdülelioğlu Ağayev	Naxçıvan Dövlət Universiteti
Doç. Dr. Elman NESİROV	Devlet İdarecilik Akademisi
Doç. Dr. Aygün BAĞIRLI	Diller Üniversitesi
Doç. Dr. Korkmaz MUSTAFAYEV	Diller Üniversitesi
Doç. Dr. Elmira GOCAYEVA	Azerbaycan Turizm ve Menecment Üniversitesi
Doç. Dr. Mürteza HASANOĞLU	Devlet İdarecilik Akademisi
Doç. Dr. Toğrul HALİLOV	Naxçıvan Üniversitesi
Doç. Dr. Lala HASANOVA	Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi- UNEC
Doç. Dr. Yagut ALIYEVA	Bakü Devlet Universiteti
Dr. Nazim CAFEROV	Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi- UNEC
Dr.Sugra HUMBATOVA	Azerbaijan State University of Economy
Dr. Taleh XELİLOV	Kirgizistan-Türkiye Manas Üniversitesi
Prof. Dr. Akmatali ALİMBEKOV	Kirgizistan-Türkiye Manas Üniversitesi

BİLİM KURULU

Prof. Dr. Cangoroz KANİMETOV	İ. Arabayev Üniversitesi
Prof. Dr. Ceenbek ALİMBAYEV	Kirgizistan-Türkiye Manas Üniversitesi
Prof. Dr. Tuuganbayu KONURBAYEV	İ. Arabayev Üniversitesi
Prof. Dr. Tashtan SİYAEV	Narin Devlet Üniversitesi
Doç. Dr. Mislimkan AYDAROVA	Batken Devlet Üniversitesi
Doç. Dr. Nurlan ŞADIEV	Oş Devlet Üniversitesi
Dr. Roza ABDIKULOVA	Millî Eğitim Akademisi
Prof. Dr. Kaldibek BOLEEV	Taraz Beşeri Bilimler Üniversitesi
Prof. Dr. Mukhtarkhan ORAZBAY	Yabancı Diller ve Yüksek Kariyer Üniversitesi
Prof. Dr. Tynyshtyk YERMEKOVA	Kazakistan Eğitim Akademisi
Prof. Dr. Zamira BAUBEKOVA	Kazakistan Eğitim Akademisi
Doç. Dr. Fatima KOZYBAKOVA	El Farabi Millî Üniversitesi
Doç. Dr. Muhamedrahim KURSABAEV	Astana Turizm Üniversitesi
Dr. Elvin HASAN	Eğitim Bakanlığı
Naranstal DELGERKHUU	Mongolian University of Science and Technology
Prof. Dr. Nizameddin MAHMUDOV	Özbekistan Bilimler Akademisi Dil ve Edebiyat Enstitüsü
Prof. Dr. Shuxrat SİROJİDDİNOV	Taşkent Devlet Özbek Dili ve Edebiyatı Üniversitesi
Arş. Gör. İlyos İSMOİLOV	Taşkent Devlet Özbek Dili ve Edebiyatı Üniversitesi
Doç. Dr. Odil KUYSİNOV	Nizami Taşkent Devlet Pedagojik Üniversitesi
Prof. Dr. Erkin NURİDDİNOV	Nizami Taşkent Devlet Pedagojik Üniversitesi
Doç. Dr. Gulnoza EGAMBERDİYEVA	Nizami Taşkent Devlet Pedagojik Üniversitesi
Doç. Dr. Muhtor NASİROV	Semerkant Üniversitesi
Doç. Dr. Abdurashid JABBAROV	Semerkant Üniversitesi
Prof. Dr. Firdevs HUSAMATİNOVA	Ufo Enstitü Direktörü

BİLİM KURULU

Prof. Dr. Gali GALİYEV	Ufa Sosyal Teknoloji Üniv. Rektörü
Prof. Dr. Aleksander KADİRBAYEV	Moskova Devlet Üniversitesi
Prof. Dr. Rüstem ŞÜKÜROV	Çuvaş Pedagojik Devlet Üniversitesi Üniversitesi
Prof. Dr. Elena OGANOVA	Moskova Devlet Üniversitesi
Prof. Dr. Tatyana PETROVA	Çuvaş Pedagojik Devlet Üniversitesi Üniversitesi
Doç. Dr. Emma EKEEVA	Daali Altay Devlet Üniversitesi
Dr. Elfina SİBGATULLİNA	Moskova Bilimler Akademisi
Dr. İrina KAYAN- POKROVSKAYA	Sofya Yüksek İslam Enstitüsü
Dr. Emine BAYRAKTAROVA	Sofya Yüksek İslam Enstitüsü
Dr. Harun BEKİR	Plovdiv Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Gökay KELDAL	İnönü Üniversitesi
Prof. Dr. Adile EMİROVA	Sanayi ve Pedagoji Üniversitesi
Dr. Enise ABİBULLAYE	Sanayi ve Pedagoji Üniversitesi
Prof. Dr. Lemara SELENDİLİ	Kırım Federal üniversitesi
Doç. Dr. Bankova İVANNA	Komrat Devlet Üniversitesi
Dr. Ciden Sena MENABİT	Yabancı Diller Merkezleri
Dr. Veronica NEDELCO	Ovidius Üniversitesi
Prof. Dr. Timur KOCAOĞLU	Michigan State University
Prof. Dr. Tacida HAFIZ	Priştine Üniversitesi
Dr. Serdan KERVAN	Prizren Ukshin Hoti Üniversitesi
Dr. Soner YILDIRIM	Prizren Ukshin Hoti Üniversitesi
Doç. Dr. Osman YILDIZ	Kıbrıs İlim Üniversitesi
Doç. Dr. Aygün KERIMOVA	Bakü Devlet Üniversitesi

İÇİNDEKİLER

YAKIN PARTNER ŞİDDETİ: SİSTEMATİK BİR DERLEME.....	1
AKILLI ŞEHİR YAPILANMASINDA E-BELEDİYECİLİĞİN ROLÜ*.....	8
OKUL ÖNCESİNDE ALTERNATİF EĞİTİM YAKLAŞIMLARINA İLİŞKİN ÖĞRETMEN VE ÖĞRETİM ELEMANI GÖRÜŞLERİ	22
KİŞİLERARASI DUYGU DÜZENLEMENİN AYRIŞMA BİREYLEŞME VE ÖZ- DUYARLIK ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN İNCELENMESİ *	36
NAKKAŞ OSMAN SURNÂME-İ HÜMÂYÛN DİJİTAL MİNYATÜR SERGİSİ.....	45
ÇARESİZLİKTEN ARTA KALAN: HAYATTA KALMA SUÇLULUĞU.....	54
CİNSEL SALDIRI FAİLLERİNİN BAŞVURDUĞU MANİPÜLATİF STRATEJİ: DARVO	60
CAUSAL-COMPARATIVE STUDY OF FOUR DARK PERSONALITY TRAITS, AGGRESSIVENESS AND IMPULSIVITY IN WOMEN ATHLETES OF COLLISION SPORTS AND NON-ATHLETES.....	66
FEN EĞİTİMİNDE BİYOMİMİKİRİ UYGULAMALARININ ÖĞRENCİLERİN BİLİMSEL YARATICILIKLARI ÜZERİNE ETKİSİNİN İNCELENMESİ.....	79
ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE DUYGUSAL ZEKÂ VE DUYGUSAL İYİ OLUŞUN ROMANTİK İLİŞKİ DOYUMUNU YORDAMASI	112
ÇEŞİTLİ ORTAÖĞRETİM PROGRAMLARINDAKİ ÖĞRENCİLERİN SANAL ZORBALIK İLE BAŞ ETME DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ	124
EĞİTİMDE YENİLEŞİM HAREKETİ.....	135
EĞİTİMİN VE BECERİLERİN GELECEĞİ 2030'UN NERESİNDEYİZ.....	149
OKUL YÖNETİCİLERİNİN TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNİN VE OKULLARIN HESAP VEREBİLİRLİĞİ İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ.....	159
İKİZ ÇOCUKLARIN AKRAN OYUN DAVRANIŞLARI İLE MİZAÇ ÖZELLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ.....	180

ÖZGÜRLÜKLERİN ARTIĞI YENİDÜNYA DÜZENİNDE İSLAMOFOBİ.....	189
BİLİŞSEL TERAPİ PERSPEKTİFİNDEN: İYİLEŞME ODAKLI BİLİŞSEL TERAPİ	199
KENDİNİ SEVME VE ÖZ YETERLİLİK İLE ÖFKEYE İLİŞKİN DERİN DÜŞÜNME ARASINDAKİ İLİŞKİ	206
KÜLTİVASYON TEORİSİNİN MERCEĞİNDEN MEDYADA SUÇLU VE MAĞDURUN İNŞASI	220
KÜLTÜR VE TRAVMA İLİŞKİSİNİ YENİDEN DÜŞÜNMEK : KUŞAKLARARASI TRAVMA GEÇİŞİ İLE TRAVMATİK YAŞANTILARIN NÖTRALİZE EDİLMESİ SÜRECİNDE KÜLTÜRÜN İŞLEVİ	224
KURUMSAL İHANET TRAVMASI VE SAĞLIK SİSTEMİNDEKİ YANSIMALARI	230
RUH SAĞLIĞI ÇALIŞANLARINDA DUYGUSAL ZEKÂ İLE TÜKENMİŞLİK ARASINDAKİ İLİŞKİ	236
MATEMATİKSEL MODELLEME PROBLEMLERİNİN ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN PROBLEM ÇÖZME VE AKIL YÜRÜTME BECERİLERİNE KATKISI	247
META-ANALYSIS OF EMOTION REGULATION IN PATIENTS WITH IRRITABLE BOWEL SYNDROME.....	264
CAUSAL-COMPARATIVE STUDY OF FOUR DARK PERSONALITY TRAITS, AGGRESSIVENESS AND IMPULSIVITY IN FEMALE ATHLETES OF NON- COLLISION SPORTS AND NON-ATHLETES.....	274
OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÇOK BOYUTLU 21. YÜZYIL BECERİLERİNİN YORDAYICISI OLARAK EMPATİ DÜZEYLERİ VE YARATICI KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ.....	288
TÜRKİYE'DE GERÇEKLEŞTİRİLEN OKUMA ALIŞKANLIĞI ARAŞTIRMALARI ÜZERİNE BİR İNCELEME.....	300
ORTAOKUL ÇOCUKLARININ ALGILADIKLARI ANNE BABA TUTUMLARI İLE ÇOCUKLUK ÇAĞI NARSİSİZMİ.....	310

OSMANLI DÖNEMİ SULTAN 2. BAYEZİD'İN YAPTIRDIĞI MEDRESELERDE ÜSLUPSAL VE TİPOLOJİK ÖZELLİKLER.....	319
PARTNER ŞİDDETİNE YÖNELİK TUTUM VE İLİŞKİ DOYUMU: ARACI OLARAK ROMANTİK İLİŞKİ ODAKLI OBSESİF KOMPULSİF BELİRTİLER.....	336
ÖĞRETMEN VE ÖĞRETİM ELEMANLARININ 2013 OKUL ÖNCESİ EĞİTİM PROGRAMINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ.....	348
SOSYAL SERMAYE BİRİKİMİNDE AİLENİN ÖNEMİNİN PIERRE BOURDİEU'NUN HABİTUS KAVRAMI ÇERÇEVESİNDE BETİMSSEL BİR İNCELEMESİ	360
MUNCHAUSEN BY PROXY SENDROMU: BİR GÖZDEN GEÇİRME.....	377
DÜNDEN BUGÜNE TÜRKİYE'DE ÜNİVERSİTELERİN GELİŞİMİ.....	395
CAUSAL-COMPARATIVE STUDY OF FOUR DARK PERSONALITY TRAITS, AGGRESSIVENESS AND IMPULSIVITY IN FEMALE ATHLETES OF NON-COLLISION SPORTS AND NON-ATHLETES.....	402
TÜRKİYE'DE YAŞAYAN 18-65 YAŞ ARASI NÜFUSUN YAŞAM DOYUMU İLE TÜKENMİŞLİK VE UMUTSUZLUK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ	416
YÜKSEKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN MOBİL CİHAZ GÜVENLİĞİ ve E-MAIL GÜVENLİĞİ FARKINDALIK DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ.....	429
THE RELATIONSHIP BETWEEN COGNITIVE AVOIDANCE AND META-COGNITIVE BELIEFS WITH DIFFICULTY IN EMOTION REGULATION OF PEOPLE ASKING FOR DIVORCE	444
TOPLUMSAL TRAVMALARIN KUŞAKLARARASI AKTARIMI, DİSSOANALİTİK BİLEŞENLERİ VE PSİKOTOPLUMSAL YANSIMALARI	454
TRAVMANIN UNUTULAN AKTÖRLERİ: YARDIM MESLEKLERİNDE İKİNCİL TRAVMA VE ŞEFKAT YORGUNLUĞUYLA BAŞA ÇIKMADA PROFESYONEL SEBAT	462
ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN YENİ NESİL TÜRKÇE DERSİ SORULARINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ	469

AZERBAYCANDA SAĞLIK HİZMET KALİTESİNİN İYİLİŞTERİLMESİNDE “BÜYÜK VERİ” (BIG DATA) KULLAMININ ETKİSİ	479
CUMHURİYET, MEKÂNSAL DÖNÜŞÜM VE ROMAN: ORHAN KEMAL’İN “BABA EVİ, AVARE YILLAR, CEMİLE, DÜNYA EVİ” ESERLERİNDE ADANA ÖRNEĞİ	484
ALKOL KULLANAN YETİŞKİNLERDE DÜRTÜSELLİK VE YEME ARZUSU DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ	495
AZERBAYCAN’DA E-TİCARETİN GELİŞİMİNDE DEVLET POLİTİKALARININ ROLÜ	503
UZMAN ÖĞRETMENLİK VE BAŞÖĞRETMENLİK EĞİTİM PROGRAMIYLA İLGİLİ OKUL YÖNETİCİLERİNİN VE ÖĞRETMENLERİN GÖRÜŞLERİ	513
METAVERSE OLGUSU VE METAVERSE İLE EĞİTİM:	527
OKUL YÖNETİCİLERİNİN FARKINDALIKLARI VE GÖRÜŞLERİ	527
ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE NİKOTİN BAĞIMLILIĞININ PSİKOLOJİK KATILIK VE DEPRESİF SEMPTOMLAR BAKIMINDAN İNCELENMESİ	541
ÇOCUKLUK ÇAĞI YAŞANTILARININ BİLİŞSEL ESNEKLİK VE ÖZNEL İYİ OLUŞ İLE İLİŞKİSİ.....	547
EPİGENETİK PERSPEKTİFTEN KUŞAKLAR ARASI TRAVMA GEÇİŞİ	561
FUZULİ’NİN LEYLA VE MECNÛN’UNDA TOPLUM DIŞI BİR FİGÜR OLARAK MECNÛN.....	564
ÖĞRETMEN ADAYLARININ SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIĞI DÜZEYLERİNİN MİLLİ DEĞERLERİN ÖĞRETİMİNE YÖNELİK TUTUMLARINA ETKİSİ	571
ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN AİLE DEĞERLERİ İLE MUTLULUK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ.....	579
YEREL YÖNETİMLERDE KADIN LİDERLİĞİ	589
ERGENLERDE PSİKOLOJİK İSTİSMAR İLE PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK ARASINDAKİ İLİŞKİDE DUYGUSAL ESNEKLİĞİN ARACI ROLÜ	596
ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN COVID-19 HAKKINDAKİ KOMPLO TEORİLERİNE İNANÇ DÜZEYLERİ.....	603

HIRPALANMIŞ KADIN SENDROMU: AİLE İÇİ ŞİDDETTE KADINLARIN ŞİDDET DÖNGÜSÜNDEN ÇIKAMAMASI VE SONUÇLARI.....	617
ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN BELİRSİZLİĞE TAHAMMÜLSÜZLÜK DÜZEYLERİNİN KARIYER STRESİ DÜZEYLERİ İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ	633
ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN DUYGUSAL ZEKÂ VE MUTLULUK ARASINDAKİ LİDERLİK YÖNELİMLERİ ARACI ROLÜ	643
YAPAY ZEKÂNIN E-TİCARETE ETKİLERİ.....	652
LİSE ÖĞRENCİLERİNİN BİLİNÇLİ FARKINDALIK DÜZEYLERİ VE YAŞAM DOYUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ	658
EĞİTİM KURUMLARI YÖNETİCİLERİNİN SEÇİLMESİNE İLİŞKİN YÖNETMELİKLER (1990-2023) VE BU YÖNETMELİKLER HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	672
OTİZMLİ ÇOCUKLARI (2-11 YAŞ) ARASINDA OLAN EBEVEYNLERİN İYİ OLUŞ MERHMET PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK VE BİLİŞSEL ESNEKLİK ARASINDAKİ İLİŞKİ¹⁶.....	711
ÖRTÜK ZEKA UYGULAMALARININ AKADEMİK BAŞARIYI ARTIRMADA KULLANIMINA İLİŞKİN BİR ALANYAZIN TARAMASI.....	731
“KAPLAN POSTLU” MANZUMESİNİN TÜRKÇE ÇEVİRİSİNDE KÜLTÜREL ÖĞELERİN ÇEVİRİSİ.....	741
EĞİTİM BİLİMLERİ LİSANSÜSTÜ BİLİMSEL ARAŞTIRMA DESENİ ÖNERİSİ	748
İKİ PSİKOLOJİK KAYNAĞIMIZ: BİLİŞSEL ESNEKLİK VE DUYGU DÜZENLEME	752
ÖĞRETMEN ADAYLARININ 21.YÜZYIL BECERİLERİ ALGI ÖLÇEĞİ: TÜRKÇEYE UYARLAMA, GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI.....	756
DOĞAL AFETLERİN YÖNETİM VE UYGULAMA SİSTEMİ ÜZERİNDE ETKİSİ VE ÇOCUK/ERGENLERLE İLGİLİ YAPILAN ÇALIŞMALARIN İNCELENMESİ.....	768
BANKALARIN YATIRIM HİZMET VE FAALİYETLERİNİN KAPSAMI VE HUKUKİ AÇIDAN DEĞERLENDİRMESİ.....	776

**TÜRKÜLERDE BULUNAN TOPLUMSAL CİNSİYET KAVRAMININ
ETNOPEĞAGOJİK BAKIMĐAN İNCELENMESİ..... 789**

KENDİNİ SEVME VE ÖZ YETERLİLİK İLE ÖFKEYE İLİŞKİN DERİN DÜŞÜNME ARASINDAKİ İLİŞKİ

Erva AYCAN

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

aycan.erval207@gmail.com

Mustafa Yüksel ERDOĞDU

Doçent Doktor, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

yuksel.erdogdu@izu.edu.tr

Özet

Bu araştırmanın amacı; kendini sevme ve öz-yeterlilik arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu sebeple araştırma ilişkisel tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma 259 yetişkin üzerinde yapılmıştır. Katılımcıların 204'ü kadın, 55'i erkek bireylerden oluşmaktadır. Araştırmada Kendini Sevme ve Öz Yeterlilik (İki Boyutlu Benlik Saygısı), Öfkeye İlişkin Derin düşünme ölçekleri kullanılmıştır. Araştırmada iki değişken arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla Pearson momentler çarpımı korelasyonu kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre kendini sevme ve öz-yeterlilik ile öfkeye ilişkin derin düşünme arasında negatif yönde korelasyon bulunmuştur. Araştırmada Kendini Sevme ve Öz Yeterlilik Ölçeği ve Öfkeye İlişkin Derin Düşünme Ölçeği ile öğrencilerin demografik özellikleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla da bir anket hazırlanmıştır. Araştırmada iki ortalama arasındaki farkın anlamlılığı için ilişkisiz t testi, ikiden fazla bağımsız değişkenle, Kendini Sevme ve Öz Yeterlilik ile Öfkeye İlişkin Derin Düşünme ölçek puanları arasındaki farkın anlamlılığı için Tek Yönlü Varyans Analizi(ANOVA) kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre erkek öğrencilerin kendini sevme ve öz yeterlilik düzeyleri kız öğrencilere göre yüksektir. Bireylerin kendilerini sevme ve öz-yeterlilikleri üzerinde önemli etkisi olan öfkeye ilişkin derin düşünme ile ilişkili değişkenlerin ortaya konulması önemli görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kendini Sevme, Öz Yeterlilik, Öfke, Benlik Saygısı

GİRİŞ

Benlik saygısı psikoloji literatüründe çokça karşılaşılan bir kavramdır. Benlik saygısı bireyin yaşamında büyük bir öneme sahiptir. Kişinin kendisiyle ve çevresiyle olan iletişimi, hayata bakış açısı, beklentileri sahip olduğu benlik saygısına göre değişiklik gösterebilir. Rogers'a (1980) göre benlik saygısı çocukluktan başlayarak çevremizle etkileşimler sonucu oluşmaktadır. Benlik saygısı için farklı tanımlarda bulunulmuş, değişik şekillerle ölçülmeye ve boyutlandırmaya çalışılmıştır. Rosenberg'e (1965) göre benlik saygısı kişinin kendisine ilişkin olumlu ya da olumsuz tavırları olarak ifade edilirken, Leory'e (1996) göre kendine güvenme ve kendini kabul etmenin toplamı olarak kabul edilir. Coopersmith (1967) ise kişinin kendini yeterli ve değerli görmesi olarak tanımlamıştır. Benlik saygısı, bireyin kendisini geliştirmesiyle birlikte değişmektedir. Bu tek taraflı bir değişim değildir. Benlik saygısı çevreden etkilenir ve çevreyi etkiler (Arıca, 2005).

Rosenberg, benlik saygısı üzerine on maddelik, tek boyutlu bir ölçek geliştirmiştir (Rosenberg, 1965). Bu ölçek bir süre sonra zayıf kalmıştır. Tafarodi ve Swann bu ölçeğin yetersiz olması sebebiyle iki boyutlu bir ölçek geliştirmişlerdir. Benlik saygısının kendini sevme ile öz yeterlilik şeklinde iki boyutlu olduğunu ileri sürmüşlerdir (Tafarodi ve Swann, 2001). Kendini sevme boyutu, bireyin kendisini iyi veya kötü görmesi, subjektif olarak değerlendirmesidir (Taner, 2019). Bireyin kendisini değerli görmesi ve kendini kabul etmesi olarak tanımlanabilir. Olgun kendini sevme duygusu, kişinin kendisine atfettiği sosyal değere dayanır (Sinop, 2020). Kişinin kendini sevme seviyesinin yüksek olması, sosyal ortamlarda

olumlu etkiye bulunmasını, kendinin farkında olmasını, kendini onaylamasını sağlamaktadır. Bu seviyenin düşük olması ise kendini yetersiz, değersiz ve küçük görmesine sebep olabilir (Doğan ve Eryılmaz, 2013). İkinci boyut olan öz yeterlilik, Doğan'a (2013) göre bireyin kendisini yeterli, etkili ve kontrol sahibi olarak görmesidir. Bireyin amaçlarına ulaşması, istenilen sonuçlarla karşılaşması konusunda kendisine yönelik olumlu ve olumsuz yaklaşımlardır. Öz yeterlilik seviyesinin yüksek olması birey üzerinde pozitif etkiler yaratır (Tafarodi, 1995). Bu bilgilerden yola çıkarak kendini sevme kavramı kim olduğumuz üzerinde, öz yeterlilik kavramı ise ne yapabileceğimiz üzerinde etkilidir (Abakay, 2020). Bu iki kavram birbirlerinden farklıdır ancak bağımsız değildir. Öz değerlilik toplumsal değerlerin dolaylı yoldan kaynağıdır. Kendini sevme de bireysel başarılarında etkili olan bir boyuttur. Özetle, kişinin kendini değerlendirmesine yarayan bu iki kavram bir araya gelerek benlik saygımızı meydana getirir (Tafarodi, 1998; Tafarodi, Tam ve Milne, 2001). Bahsedilen tanımlara istinaden benlik saygısı, bireyin kendine özgü, olumlu ve olumsuz değerlendirmeleridir.

Bugüne kadar yapılan çalışmalarda benlik saygısının birçok değişkenle arasındaki ilişki araştırılmıştır. Benlik saygısı ve öznel iyi oluş arasında (Doğan ve Eryılmaz, 2013) yine benlik saygısı ve sosyal zekâ arasında (Doğan, Totan ve Sapmaz, 2013) pozitif yönde ilişkiler olduğu gözlenmektedir. Fiziksel özellikler ve benlik saygısı arasında ilişki olduğunu söyleyen araştırma bulguları da mevcuttur. Beden imajı ve benlik saygısı arasında (Oktan ve Şahin, 2010) negatif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Benlik saygısı ile ilişkili olabilecek daha birçok değişken bulunmaktadır. Bunlardan biri de öfkedir.

Öfke, en temel duygularımızdan biridir. Marx'a (1976) göre bu duygu her insanda doğuştan meydana gelmektedir ancak normal durumlarda kendini göstermemektedir. Öfkenin ortaya çıkması, varlığını göstermesi için bir takım etkenler olması gerekmektedir. Kısaç (1997) öfkeyi, kişiliğe yapılan bir saldırı sonucu ortaya çıkan duygu, Gültekin (2008) ise, kişinin kendini koruma ve arzularına ulaşmak için kullandığı, kendisini tehlikede hissettiği zamanlarda meydana gelen tepki olarak tanımlamıştır. Öfke bireyin düşüncelerine, isteklerine, ihtiyaçlarına mani koyulduğunda, ortaya çıkan bir duygudur (Kısaç, 1999). İnsanlar anlaşılacak isterler. Anlaşılmadıkları zaman engellenme yaşarlar ve öfke duygusu meydana gelir. Schuerger (1976), şiddet ve nefretle alakalı olan öfke duygusunun normal ve herkeste olan bir duygu olduğunu savunmuştur. Bu bağlamda öfkenin bireyin isteklerinin ve davranışlarının engellenmesi karşısında meydana gelen bir duygu olduğu savunulabilir.

Son dönemlerde yapılmış olan çalışmalar, herhangi bir olay sonlandığında gerçekleşen derin düşünme üzerine odaklanmaktadır (Saticı, 2014). Bu odaklanma bilhassa öfke olayından sonra devam eden ve tekrarlayan zihinsel süreçler sırasında meydana gelen istenmeden yapılan düşüncelerdir (Toptaş ve Eker, 2018). Adaletsizliğin karşısında veya bir hatanın karşısında nefreti uyandırma ve memnuniyetsizliğin kuvvetli duygusu olarak açıklanan öfke ile derin düşünme, öfkeye ilişkin derin düşünme olarak tek bir kavram şeklinde anılmaya başlanmıştır (Saticı, 2014). Bu sebeple öfkeye ilişkin derin düşünme, öfke üzerine bir düşünme tarzı olup kişinin geçmişinde yaşamış olduğu olayları anımsamasına ve öfkesini tekrardan düşünmesine sebep olmaktadır (Sukhodolsky, 2001). Böylelikle birey intikam düşüncesine sahip olmakta, aynı duyguları, yaşantıları tekrar tekrar düşünerek ruhsal durumunu olumsuz etkilemekte ve bu düşünce zorbalık ve saldırganlığı da içinde bulundurduğu için bireyin çevresiyle ilişkilerini olumsuz etkilemektedir (Staub, 2005). Günümüze kadar yapılan araştırmalarda öfke duygusunun birçok değişkenle ilişkisi incelenmiştir. Örneğin üniversite öğrencilerinde aile içi şiddete maruz kalma ile öfke duygusu arasında (Toptaş ve Eker, 2018) yine ergenlerde saldırganlık ve öfke düzeyleri arasında (Kesen ve Deniz, 2007) pozitif düzeyde

anlamli ilişkiler olduğu görülmüştür. Ergenlerin öfke yaşantıları, benlik algıları ve akademik başarı ilişkileri arasında(Güleç, 2002) anlamli ve negatif bir ilişki bulunmuştur. Bu araştırmada bireylerin kendini sevme ve öz yeterlilik düzeyinin öfkeye ilişkin derin düşünme ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Bireylerin kendini sevme ve öz yeterlilik düzeyleri ortaya koyularak bu düzeyin öfke düzeyleri ile bir ilişkisi olup olmadığı bulunacaktır. Bu bulgulara göre bireylere farkındalık sağlamak, kendilerini sevme ve öz yeterlilik düzeylerini arttırmaları için motivasyon sağlamak istenmektedir. Bu bağlamda anlatılanlara göre bu araştırmanın konusu kendini sevme ve öz yeterlilik ile öfkeye ilişkin derin düşünme arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırma sonucunda ortaya koyulan bulguların alana önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışma kapsamında (1)bireylerin kendini sevme ve öz yeterlilik ile öfkeye ilişkin derin düşünme arasında ilişki olup olmadığı, (2) cinsiyet, yaş, eğitim durumu, ailenin gelir durumu, sigara-alkol kullanımının olup olmadığı, kendini yeterli hissetmediği alanın kendini sevme ve öz yeterliliği ile öfkeye ilişkin derin düşünme üzerinde ne düzeyde ilişkisi olduğu araştırılmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmanın temel amacı kendini sevme ve öz yeterlilik ile öfkeye ilişkin derin düşünme arasındaki ilişkinin ortaya koyulmasıdır. Bu genel amaç çerçevesinde bu araştırma ilişkisel tarama modelinde gerçekleştirilmiştir.

Katılımcılar

Araştırmaya 259 yetişkin katılım sağlamıştır. Katılımcıların 204'ü (%79) kadın, 55'i (21) erkek yetişkinlerden oluşmaktadır. Katılımcıların 26'sı (%10) 18-23 yaş, 90'ı (%35) 24-26 yaş, 143'ü (%55) 27 ve üzeri yaş grubundadır. Yetişkinlerin eğitim durumları 38 kişi (%15) ilkokul-ortaokul-lise, 181'ü (%70) üniversite, 40 kişi (%15) ise lisansüstüdür. Katılımcıların gelir durumları 0-4000 aralığı 63 (%24) kişi, 4001-7000 aralığı 109 (%42) kişi, 7001-10.000 aralığı 49 (%19) kişi, 10.000 ve üzeri aralığı ise 38 (%15) kişiden oluşmaktadır. Katılımcılardan 72 (%28) birey sigara ve alkol kullanımına sahiptir. 187 (%72) birey ise kullanmadığını ifade etmiştir. Katılımcılardan 67'si (%26) kendisini akademik başarı, 42'i (%16) sosyal ilişki, 64'ü (%25) romantik ilişki, 86'sı (%33) ekonomik durum alanlarında kendilerini yeterli hissetmediklerini belirtmişlerdir.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmada katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim durumu, ailenin gelir durumu, sigara-alkol gibi alışkanlıkların olup olmadığı, bireylerin kendilerini yeterli hissetmediği alanların neler olduğu, çalışma için gerekli olan bilgiler hakkında veri elde edebilmek için araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Bu formda katılımcıların kimliğini ortaya çıkartacak sorulara yer verilmemiştir.

Kendini Sevme ve Öz-Yeterlik Ölçeği (İki Boyutlu Benlik Saygısı Ölçeği): Kendini Sevme ve Öz-Yeterlilik Ölçeği, Tafarodi ve Swann (2001) tarafından geliştirilmiş öz-bildirim tarzı, 16 maddelik bir ölçektir. Ölçek benlik saygısını "kendini sevme" ve "öz-yeterlik" olarak adlandırılan iki boyutta ölçmektedir. Ölçek 16 maddeden oluşmaktadır. 5'li Likert (1) Hiç Uygun Değil, (2) Uygun Değil, (3) Biraz Uygun, (4) Uygun, (5) Tamamen Uygun, şeklinde

cevaplama sistemine göre hazırlanmıştır. Ölçeğin 1,3,5,6,7,9,11 ve 15. maddeleri kendini sevme alt boyutu ile ilgili iken; 2,4,8,10,12,13,14 ve 16. maddeler öz-yeterlik boyutuyla ilgilidir. Bu iki alt boyutun ayrı puanları bulunabileceği gibi, puanların toplanmasıyla genel bir benlik saygısı puanı da bulunabilmektedir. 1,6,7,8,10,13,15 ve 16. maddeler ters kodlanmıştır. Tafarodi ve Swann (2001), ölçeğin iç tutarlılığını “öz-yeterlik” alt boyutu için kadınlarda .83, erkeklerde .82 olarak, “kendini sevme” alt boyutu için ise kadın ve erkeklerde .90 olarak rapor etmişlerdir. Test tekrar test güvenilirlik katsayısını ise ”öz-yeterlik” alt boyutu için .78, “kendini sevme” alt boyutu için ise .75 olarak rapor etmişlerdir. Kendini Sevme ve Öz-Yeterlilik Ölçeği’nin Türkçe uyarlaması Doğan (2011) tarafından yapılmıştır. Buna göre “kendini sevme” ve “özyeterlik” alt boyutları için iç tutarlık katsayısı sırasıyla .83 ve .74 olarak bulunmuştur.

Ölçeğin iki faktörlü yapısı doğrulayıcı faktör analizi ile incelenmiş ve uyum iyiliği indeksleri AGFI= 0.91, GFI= 0.94, CFI= 0.97, NFI= 0.95 ve RMSEA= 0.49 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada kendini sevme ve öz-yeterlilik ölçeği cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .89 bulunmuştur. Kendini sevme ve öz-yeterlilik alt boyutlarına ilişkin cronbach alfa iç tutarlık katsayısı sırasıyla .89 ve .71 olarak bulunmuştur.

Öfkeye İlişkin Derin Düşünme Ölçeği: Orijinal ismi Anger Rumination Scale’dir. Sukhodolsky, Golub ve Cromwell (2001) geliştirmiştir. Bu ölçeğin Türkçeye uyarlamasını Satıcı ve Akın (2011) yapmıştır. Ölçek, öfke sonrası düşünce (6 madde), intikam düşünceleri (4 madde), öfke hatıraları (5 madde) ve nedenleri anlama (4 madde) olmak üzere 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Toplamda 19 maddeden meydana gelmektedir. Ölçek, 4’lü likert (1) Hiçbir zaman, (2) Bazen, (3) Sık sık, (4) Her zaman, şeklinde cevaplama sistemine göre hazırlanmıştır. Öfkeye İlişkin Derin Düşünme Ölçeği’nin Türkçe uyarlamasında yer alan alt ölçeklerin cronbach α katsayıları .72-.86 arasında değişmektedir. Bu çalışmada öfkeye ilişkin derin düşünme ölçeğinin cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .91 bulunmuştur.

İşlem ve Veri Analizi

Bu çalışmalar, bireylere Google Form aracılığı ile ulaştırılmıştır. Veriler tamamen gönüllülük esasına göre toplanmıştır. Katılımcılara araştırma ve ölçeklerle ilgili bilgi verilmiştir. Kişisel Bilgi Formu, Kendini Sevme ve Öz-Yeterlilik Ölçeği, Öfkeye İlişkin Derin Düşünme ölçeği arka arkaya Google Form üzerinden sunulmuştur. Çalışmaya 263 kişi katılım sağlamasına rağmen 4 öğrencinin ölçek maddelerine gelişigüzel yanıt verdikleri tespit edilmiş ve puanlamaya dâhil edilmemiştir.

Araştırmada elde edilen verilerin analizinde IBM Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paket Programı’ndan (SPSS) 25.0 yararlanılmıştır. Verilerin analizine geçmeden önce ölçme araçlarından elde edilen puanların normallik testlerine bakılmış ve dolayısıyla basıklık ve çarpıklık değerleri hesaplanmıştır. +2 ve -2 arasında basıklık-çarpıklık değerleri görülen verilerin normal dağılımda olduğu kabul edilmiştir (George ve Mallery, 2010). Elde edilen puanlar normallik göstermektedir. Bu nedenle araştırmada iki değişken grup ortalamaları arasındaki farkların anlamlılığı için ilişkisiz t-testi, ikiden fazla grup ortalamaları arasındaki farkların anlamlılığı için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır.

BULGULAR

Araştırmanın bu kısmında sırayla ölçeklerin betimsel istatistiklerine ve korelasyon değerlerine yer verilmiştir. Araştırmada kullanılan Kendini Sevme ve Öz-Yeterlilik Ölçeği ile Öfkeye İlişkin Derin Düşünme Ölçeği puanlarının betimsel istatistikleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 6: Kendini Sevme ve Öz-Yeterlilik ile Öfkeye İlişkin Derin Düşünme Ölçeklerinin İstatistikleri **Betimsel**

Ölçekler	Madde Sayısı	Ortalama	Standart Sapma	Min.	Max.
Kendini Sevme ve Öz-Yeterlilik Ölçeği	16	55,36	9,97	28,00	77,00
Öfkeye İlişkin Derin Düşünme Ölçeği	19	43,86	9,44	22,00	70,00
Kendini Sevme Alt Ölçeği	8	28,50	6,38	12,00	40,00
Öz-Yeterlilik Alt Ölçeği	8	26,85	4,40	13,00	37,00

Tablo 1’ de görüldüğü gibi Kendini Sevme ve Öz-Yeterlilik Ölçeği puanlarının ortalaması 55,36, standart sapması 9,97 olarak ölçülmüştür. Ölçekten elde edilen en yüksek puan 77,00 ve en düşük puan 28,00 olarak belirlenmiştir. Öfkeye İlişkin Derin Düşünme Ölçeği puanlarının ortalaması 43,86, standart sapması ise 9,44 olarak belirlenmiştir. Ölçekten alınan en yüksek puan 70,00, en düşük puan ise 22,00’dır.

Araştırmada kullanılan kendini sevme ve öz-yeterlilik, öfkeye ilişkin derin düşünme, kendini sevme, öz-yeterlilik ölçeklerinin cinsiyete göre t testi sonuçlarına Tablo 2’de yer verilmiştir.

Tablo 7: Kendini Sevme ve Öz-Yeterlilik, Öfkeye İlişkin Derin Düşünme, Kendini Sevme, Öz-Yeterlilik Ölçeklerinin Cinsiyete Göre T Testi Sonuçları

Ölçekler	Cinsiyet	N	$\bar{X} \pm S$	sd	t	p
Kendini Sevme ve Öz-Yeterlilik	Kadın	204	54,65±9.93	257	2.27	.027
	Erkek	55	58,00±9.75			
Öfkeye İlişkin Derin Düşünme	Kadın	204	43,66±9.16	257	.644	.052
	Erkek	55	44,58±10.48			
Kendini Sevme	Kadın	204	27,97±6.42	257	2.62	.009
	Erkek	55	30,49±5.85			
Öz-Yeterlilik	Kadın	204	26,68±4.36	257	1.23	.216
	Erkek	55	27,50±4.50			

Tablo 2’de görüldüğü gibi bireylerin kendini sevme ve öz-yeterlilik ölçek puanları cinsiyete göre anlamlı farklılıklar göstermektedir. [t(257)=2.27), p<.05]. Erkeklerin kendini sevme ve öz-yeterlilik düzeyleri (\bar{x} =58,00) kadınlara göre (\bar{x} =54,65) daha yüksektir. Diğer bir ifadeyle erkeklerin kadınlara göre kendini sevme ve öz-yeterlilik düzeyleri daha yüksektir.

Bireylerin öfkeye ilişkin derin düşünme ölçek puanları cinsiyete göre anlamlı farklılıklar göstermemektedir. [t(257)=.644), p>.05].

Bireylerin kendini sevme ölçek puanları cinsiyete göre anlamlı farklılıklar göstermektedir. [t(257)=2.62), p<.05]. Erkeklerin kendini sevme düzeyleri (\bar{x} =30,49) kadınlara göre (\bar{x} =27,97) daha yüksektir. Diğer bir ifadeyle erkeklerin kadınlara göre kendini sevme düzeyleri daha yüksektir.

Bireylerin öz-yeterlilik ölçek puanları cinsiyete göre anlamlı farklılıklar göstermemektedir. [t(257)=1.23), p>.05].

Araştırmada kullanılan kendini sevme ve öz-yeterlilik, öfkeye ilişkin derin düşünme, kendini sevme, öz-yeterlilik ölçeklerinin sigara-alkol kullanımına göre t testi sonuçlarına Tablo 3'te yer verilmiştir.

Tablo 8: Kendini Sevme ve Öz-Yeterlilik, Öfkeye İlişkin Derin Düşünme, Kendini Sevme, Öz-Yeterlilik Ölçeklerinin Sigara-Alkol Kullanımına Göre T Testi Sonuçları

Ölçekler	Sigara Alkol Kullanımı	N	$\bar{X} \pm S$	sd	t	p
Kendini Sevme ve Öz-Yeterlilik	Evet	72	54,59±11.72	257	.766	.444
	Hayır	187	55,65±9.22			
Öfkeye İlişkin Derin Düşünme	Evet	72	46,59±9.31	257	2.94	.004
	Hayır	187	42,79±9.30			
Kendini Sevme	Evet	72	27,90±7.54	257	.943	.347
	Hayır	187	28,73±5.88			
Öz-Yeterlilik	Evet	72	26,69±4.87	257	.369	.713
	Hayır	187	26,91±4.21			

Tablo 3'te görüldüğü gibi bireylerin kendini sevme ve öz-yeterlilik ölçek puanları sigara-alkol kullanımına göre anlamlı farklılıklar göstermemektedir. [t(257)=.766), p>.05].

Bireylerin öfkeye ilişkin derin düşünme ölçek puanları sigara-alkol kullanımına göre anlamlı farklılıklar göstermektedir. [t(257)=2.94), p<.05]. Sigara-alkol kullanan bireylerin öfkeye ilişkin derin düşünme düzeyleri (\bar{x} =46,59), sigara-alkol kullanmayan bireylere göre (\bar{x} =42,79) daha yüksektir.

Bireylerin kendini sevme ölçek puanları sigara-alkol kullanımına göre anlamlı farklılıklar göstermemektedir. [t(257)=.943), p>.05].

Bireylerin öz-yeterlilik ölçek puanları sigara-alkol kullanımına göre anlamlı farklılıklar göstermemektedir. [t(257)=.369), p>.05].

Araştırmada kullanılan kendini sevme ve öz-yeterlilik, öfkeye ilişkin derin düşünme, kendini sevme, öz-yeterlilik ölçeklerinin korelasyon değerlerine Tablo-4'te yer verilmiştir.

Tablo 9: Kendini Sevme ve Öz-Yeterlilik, Öfkeye İlişkin Derin Düşünme, Kendini Sevme, Öz-Yeterlilik Ölçeklerinin Korelasyon Değerleri

Ölçekler	1	2	3	4
1.Kendini Sevme ve Öz-Yeterlilik	-			
2.Öfkeye İlişkin Derin Düşünme	-,313**	-		
3.Kendini Sevme	,949**	-,302**	-	
4.Öz-Yeterlilik	,889**	-,270**	,699**	-

N=259, **p<.01

Tablo 4'te görüldüğü gibi kendini sevme ve öz-yeterlilik ölçek puanları ile öfkeye ilişkin derin düşünme ölçek puanları ($r = -.313, p < .01$) arasında negatif yönde korelasyon bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle bireylerin kendini sevme ve öz-yeterlilik düzeyleri arttıkça öfkeye ilişkin derin düşünme düzeyleri azalmaktadır. Bireylerin kendini sevme ve öz-yeterlilik ölçek puanları ile kendini sevme ölçek puanları ($r = .949, p < .01$) ve öz-yeterlilik ölçek puanları ($r = .889, p < .01$) arasında pozitif yönde ilişkiler bulunmaktadır.

Araştırmada kullanılan öfkeye ilişkin derin düşünme ölçeği puanının yaşa, eğitim durumuna, ailenin gelir düzeyine, kendini yeterli hissetmediği alana göre tek yönlü anova sonuçlarına Tablo 5'te yer verilmiştir.

Tablo 10: Öfkeye İlişkin Derin Düşünme Ölçeği Puanının Yaş, Eğitim Durumu, Ailenin Gelir Düzeyi, Kendini Yeterli Hissetmediği Alana Göre Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Değişkenler	N	X±S	V.K	K. T	sd	K.O.	f	p	
Yaş	18-23	26	47,34±9,79	G. A	584,93	2	292,47		
	24-26	90	44,72±9,07	G. İ	22419,49	256	87,58	3,34	.037
	27 ve üzeri	143	42,67±9,45	Top.	23004,43	258			
Eğitim Durumu	İlk.-Orta.-Lise	38	45,81±10,22	G. A	307,05	2	153,53		
	Üniversite	181	43,88±9,22	G. İ	22697,37	256	88,66	1,73	.179
	Lisansüstü	40	41,85±9,50	Top.	23004,43	258			
Ailenin Gelir Düzeyi	0-4000	63	47,41±9,22	G.A	1107,89	3	369,296		
	4001-7000	109	43,17±9,89	G.İ	21896,54	255	85,869	4,3	.006
	7001-10.000	49	42,14±8,99	Top.	23004,43	258			
	10.000 ve üzeri	38	42,10±7,63						
Kendini Yeterli Hissetmediği Alan	Akademik Başarı	67	42,59±8,25	G.A	262,87	3	87,62		
	Sosyal İlişkiler	42	45,78±10,53	G.İ	22741,56	255	89,18		
	Romantik İlişkiler	64	43,82±9,94	Top.	23004,42	258		,983	.402
	Ekonomik Durum	86	43,90±9,36						

* $p < .05$

Tablo 5'te görüldüğü gibi analiz sonuçlarına göre öfkeye ilişkin derin düşünme ölçek puanları bireylerin yaşlarına göre anlamlı farklılıklar göstermektedir. [$f(2-256)=3.34, p < .05$]. Başka bir ifade ile bireylerin öfkeye ilişkin derin düşünme ölçek puanları yaş düzeylerine göre değişmektedir. Öfkeye ilişkin derin düşünme ölçek puanları 18-23 Yaş düzeyinde ($\bar{x}=47,34$), 24-26 Yaş ($\bar{x}=44,72$) ve 27 ve üzeri yaş düzeylerine göre daha yüksek bulunmuştur.

Analiz sonuçlarına göre, öfkeye ilişkin derin düşünme ölçek puanları bireylerin eğitim durumuna göre anlamlı farklılıklar göstermemektedir. [$f(2-256)=1.73, p > .05$].

Analiz sonuçlarına göre, öfkeye ilişkin derin düşünme ölçek puanları bireylerin ailenin gelir düzeyine göre anlamlı farklılıklar göstermektedir. [$f(3-255)=4.3, p < .05$]. Başka bir ifade ile bireylerin öfkeye ilişkin derin düşünme ölçek puanları ailenin gelir durumuna göre değişmektedir. Öfkeye ilişkin derin düşünme ölçek puanları 0-4000 aile gelir düzeyine sahip kişilerde ($\bar{x}=47,41$), 4001-7000 (43,17), 7001-10.00 (42,14), 10.000 ve üzeri ailenin gelir düzeylerine göre yüksek bulunmuştur.

Analiz sonuçlarına göre, öfkeye ilişkin derin düşünme ölçek puanları bireylerin kendilerini yeterli hissetmedikleri alanlara göre anlamlı farklılıklar göstermemektedir. [$f(3-255)=.983$, $p>.05$].

Araştırmada kullanılan kendini sevmeye alt ölçeği ve öz-yeterlilik alt ölçeği puanlarının yaş, eğitim durumuna, ailenin gelir düzeyine, kendini yeterli hissetmediği alana göre tek yönlü anova sonuçlarına Tablo 6’te yer verilmiştir.

Tablo 11: Kendini Sevme Alt Ölçeği ve Öz-Yeterlilik Alt Ölçeği Puanlarının Yaş, Eğitim Durumu, Ailenin Gelir Düzeyi, Kendini Yeterli Hissetmediği Alana Göre Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Değişkenler		N	X±S	V.K	K. T	sd	K.O.	f	p
Yaş	18-23	26	27,03±6,17	G.A	67,30	2	33,650		
	24-26	90	28,85±6,91	G.İ	10451,44	256	40,826	.824	.440
	27 ve üzeri	143	28,55±6,07	Top.	10518,741	258			
	18-23	26	25,38±4,01	G.A	111,49	2	55,746		
	24-26	90	26,44±4,84	G.İ	4886,22	256	19,087	2,921	.056
	27 ve üzeri	143	27,38±4,10	Top.	4997,71	258			
Eğitim Durumu	İlk.-Orta.-Lise	38	27,89±6,28	G.A	30,82	2	15,412		
	Üniversite	181	28,49±6,35	G.İ	10487,91	256	40,968	.376	.687
	Lisansüstü	40	29,15±6,70	Top.	10518,74	258			
	İlk.-Orta.-Lise	38	26,21±4,85	G.A	21,83	2	10,919		
	Üniversite	181	26,91±4,32	G.İ	4975,87	256	19,437	.562	.571
	Lisansüstü	40	27,22±4,33	Top.	4997,71	258			
Ailenin Gelir Düzeyi	0-4000	63	27,71±6,62	G.A	160,76	3	53,588		
	4001-7000	109	28,11±6,87	G.İ	10357,98	255	40,620	1,319	.269
	7001-10.000	49	29,36±5,36	Top.	10518,74	258			
	10.000 ve üzeri	38	29,84±5,55						
	0-4000	63	26,31±4,79	G.A	103,72	3	34,575		
	4001-7000	109	26,47±4,50	G.İ	4893,99	255	19,192	1,801	.147
Kendini Yeterli Hissetmediği Alan	7001-10.000	49	27,91±3,85	Top.	4997,71	258			
	10.000 ve üzeri	38	27,47±3,92						
	Akademik Başarı	67	26,88±6,17	G.A	599,33	3	199,776		
	Sosyal İlişkiler	42	26,52±6,90	G.İ	9919,41	255	38,900	5,136	.002
	Romantik İlişkiler	64	29,46±6,09	Top.	10518,741	258			
	Ekonomik Durum	86	30,02±6,04						
	Akademik Başarı	67	25,64±4,50	G.A	197,38	3	65,793		
	Sosyal İlişkiler	42	26,66±4,70	G.İ	4800,33	255	18,825	3,495	.016
	Romantik İlişkiler	64	28,07±3,83	Top.	4997,71	258			
Ekonomik Durum	86	26,98±4,37							

* $p<.05$

Tablo 6’da görüldüğü gibi analiz sonuçlarına göre kendini sevme ölçek puanları bireylerin yaşlarına göre anlamlı farklılıklar göstermemektedir. [$f(2-256)=.824, p>.05$].

Analiz sonuçlarına göre kendini sevme ölçek puanları bireylerin eğitim durumlarına göre anlamlı farklılıklar göstermemektedir. [$f(2-256)=2,921, p>.05$].

Analiz sonuçlarına göre kendini sevme ölçek puanları bireylerin ailelerinin gelir düzeyine göre anlamlı farklılıklar göstermemektedir. [$f(3-255)=1,319, p>.05$].

Analiz sonuçlarına göre kendini sevme ölçek puanları bireylerin kendini yeterli hissetmediği alana göre anlamlı farklılıklar göstermektedir. [$f(3-255)=5,136, p<.05$]. Diğer bir ifade ile kendini sevme ölçek puanları bireylerin kendini yeterli hissetmediği alana göre değişmektedir. Kendini sevme ölçek puanları ekonomik durum alanında ($\bar{x}=30,02$); romantik ilişkiler alanına ($\bar{x}=29,46$), akademik başarı alanına ($\bar{x}=26,88$), sosyal ilişkiler alanına ($\bar{x}=26,52$) göre yüksek bulunmuştur.

Tablo 6’da görüldüğü gibi analiz sonuçlarına göre öz-yeterlilik ölçek puanları bireylerin yaşlarına göre anlamlı farklılıklar göstermemektedir. [$f(2-256)= 2,921, p>.05$].

Analiz sonuçlarına göre öz-yeterlilik ölçek puanları bireylerin eğitim durumlarına göre anlamlı farklılıklar göstermemektedir. [$f(2-256)= .562, p>.05$].

Analiz sonuçlarına göre öz-yeterlilik ölçek puanları bireylerin ailelerinin gelir düzeyine göre anlamlı farklılıklar göstermemektedir. [$f(3-255)= 1,801, p>.05$].

Analiz sonuçlarına göre öz-yeterlilik ölçek puanları bireylerin kendilerini yeterli hissetmedikleri alana göre anlamlı farklılıklar göstermektedir. [$f(3-255)= 3,495, p<.05$]. Başka bir ifadeyle öz-yeterlilik ölçek puanları bireylerin kendilerini yeterli hissetmedikleri alanlara göre değişmektedir. Öz-yeterlilik ölçek puanları romantik ilişkiler alanında ($\bar{x}=28,07$); ekonomik durum alanına ($\bar{x}=26,98$), sosyal ilişkiler alanına ($\bar{x}=26,66$) ve akademik başarı alanına ($\bar{x}=25,64$) göre yüksek bulunmuştur.

SONUÇ

Araştırmanın amacı, Kendini Sevme ve Öz-Yeterlilik ile Öfkeye İlişkin Derin Düşünme arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Ayrıca bu değişkenlerde bazı demografik bilgilerin (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, ailenin gelir durumu, sigara-alkol kullanımı, kendini yeterli hissetmediği alanlar) rolünü ortaya koymak hedeflenmiştir. Yapılan analiz sonucunda kendini sevme ve öz-yeterlilik ile öfkeye ilişkin derin düşünme arasında negatif yönde bir ilişki bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle bireylerin kendini sevme ve öz-yeterlilik düzeyleri arttıkça öfkeye ilişkin derin düşünme düzeyleri azalmaktadır. Bireylerin kendilerini iyi veya kötü görmeleri, kendilerini yeterli ya da yetersiz hissetmeleri, kendilerini kabul etmeleri ya da reddetmeleri sonucunda duygularının ve düşüncelerinin bundan etkilendiği düşünülebilir. Yapılan literatür araştırmalarında kendini sevme ve öz-yeterlilik ile öfkeye ilişkin derin düşünme ile ilgili farklı değişkenlerle birlikte ayrı ayrı çalışmalar yapıldığı görülmüştür ancak bu iki kavramın birlikte ele alınıp çalışıldığı bir araştırma görülmemiştir. Kendini sevme ve öz-yeterlilik benlik saygısı kavramının iki alt boyutudur(Doğan, 2013). Yapılan araştırma bulgularında da benlik saygısı ve öfke arasındaki ilişkiye bakıldığında negatif yönde bir ilişki bulunduğu gözlemlenmektedir(Korkut, 2012; Bahadır ve Certel, 2012).

Bireylerin kendini sevme ve öz-yeterlilik ölçek puanları ile kendini sevme ölçek puanları ve öz-yeterlilik ölçek puanları arasında pozitif yönde ilişkiler bulunmaktadır. Bireylerin kendilerini sevme düzeyleri yükseldikçe öz-yeterlilik düzeylerinin de yükseldiği ifade edilebilir. Diğer bir ifadeyle bireylerin öz-yeterlilik düzeyleri arttıkça kendilerini sevme düzeyleri de yükselmektedir. Bireyler kendilerini yetkin gördükçe kendilerine yönelik tutumları olumlu yönde değişim göstermektedir. Yapılan araştırmada görüldüğü gibi bireylerin kendini sevme ve öz-yeterlilik ölçek puanları cinsiyete göre anlamlı farklılıklar göstermektedir. Erkeklerin kendini sevme ve öz-yeterlilik düzeyleri kadınlara göre daha yüksektir. Bunun sebebi toplumsal faktörler olabilir. Tözün'e (2012) göre bu fark toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgili, Ersoy'a (2009) göre ise kadınlar ve erkeklerin farklı bilişsel yapıya sahip olmaları ve bunun temelinde yine toplumsal yapının var olmasıdır. Öz-yeterliliğin kendini sevme davranışını pozitif yönde etkilediği bulgusundan yola çıkarsak erkeklere yetkin oldukları alanlarda kendilerini gösterebilmeleri için daha fazla olanaklar tanınması bunun sebeplerinden biri olabilir. Literatürde yapılan araştırmalarda da görüldüğü gibi kendini sevme ve öz-yeterlilik düzeyleri erkeklerde kadınlara göre daha yüksek bulunmuştur (Ersoy, 2009; Taner, 2019; Tözün, 2012; Şahin, 2006). Arıca (2005), araştırmasında kadınların, erkeklere göre daha yüksek düzeyde benlik saygısı olduğunu ifade etmiş, bunun kaynağını kadının değişen statüsü olarak göstermiştir. Yapılan analiz sonucunda bireylerin öfkeye ilişkin derin düşünme ölçek puanları cinsiyete göre anlamlı farklılıklar göstermemektedir. Aynı düzeyde öfkeye ilişkin derin düşünmeye sahip olabilirler bu sebeple anlamlı bir farklılık çıkmamış olabilir. Literatüre bakıldığında zaman erkekler kadınlara göre daha fazla düzeyde öfkeye ilişkin düşünmeye sahiptir (Toptaş, 2018).

Yapılan analiz sonuçlarında görüldüğü gibi bireylerin kendini sevme ve öz-yeterlilik ölçek puanları sigara-alkol kullanımına göre anlamlı farklılıklar göstermemektedir. Bireylerin öfkeye ilişkin derin düşünme ölçek puanları sigara-alkol kullanımına göre anlamlı farklılıklar göstermektedir. Sigara-alkol kullanan bireylerin öfkeye ilişkin derin düşünme düzeyleri kullanan bireylere göre daha yüksektir. Bunun sebebi olarak bireylerin sigarayı ve alkolü rahatlama aracı olarak görmeleri olabilir. Literatürde yapılan araştırmalarda öfke ile sigara-alkol kullanımı arasında anlamlı bir farklılık vardır (Durmuş, Pirinçci, 2009; Elkin ve Karadağlı, 2016; Avcı ve Selçuk, 2017; Kılıç, 2019). Durmuş ve Pirinçci'ye (2009) göre sigara kullanım sebebi olarak bireylerin bir kısmı öfke ve kaygıyı sebep göstermişlerdir.

Araştırmada yapılmış olan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına bakıldığında, öfkeye ilişkin derin düşünme ölçek puanları bireylerin yaşlarına göre anlamlı farklılıklar göstermektedir. Başka bir ifade ile bireylerin öfkeye ilişkin derin düşünme ölçek puanları yaş düzeylerine göre değişmektedir. Öfkeye ilişkin derin düşünme ölçek puanları 18-23 Yaş düzeyinde ($\bar{x}=47,34$), 24-26 Yaş ($\bar{x}=44,72$) ve 27 ve üzeri yaş düzeylerine göre daha yüksek bulunmuştur. Bunun sebebi olarak kendilerine uygun olan üniversite bölümünü seçebilmeleri, gelecekteki icra edecekleri meslek seçiminde bulunmaları, sınav hazırlıkları vb. olabilir. Yaşamlarındaki belirsizliklerin öfkeye ilişkin derin düşünmeye sebep olduğu varsayılabilir. Literatürdeki araştırmalara bakıldığında öfke ve yaş arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (İlhan ve Vatansever, 2020; Toptaş, 2018). Bu çalışmalar arasındaki farklılık yapılan grubun özelliklerinden kaynaklanabilir.

Yapılan analiz sonuçlarına göre, öfkeye ilişkin derin düşünme ölçek puanları bireylerin eğitim durumuna göre anlamlı farklılıklar göstermemektedir. Öfkeye ilişkin derin düşünme ölçek puanları ile ailenin gelir düzeyi ilişkisine bakılacak olursa ikisi arasında anlamlı farklılıklar görülmektedir. Başka bir ifade ile bireylerin öfkeye ilişkin derin düşünme ölçek puanları ailenin

gelir durumuna göre değişmektedir. Gelir düzeyi arttıkça öfke düzeyi azalmakta, gelir düzeyi azaldıkça öfke düzeyi artmaktadır. Aralarında negatif yönde bir ilişki bulunmaktadır. Bunun sebebi insanların gelir düzeyine göre yaşam standartlarına sahip olması olabilir. Bireylerin ihtiyaçlarını giderebilmek için bir gelir düzeyine sahip olmaları gerekmektedir. İhtiyaçlarını karşılayamadıklarında kendilerini engellenmiş hissedebilir ve engellenmek insanlarda öfke duygusu uyandırabilir. Literatüre bakıldığında yapılan araştırmalarda, Öfke ve ailenin gelir durumu arasında anlamlı farklılıklar bulunamamıştır (Elkin ve Karadağlı, 2016; Gönültaş ve Atıcı, 2014; Yöndem ve Bıçak, 2008). Temel ve Nas'ın (2018) araştırmasına göre ise gelir düzeyi ve öfke arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Gelir düzeyi arttıkça öfke düzeyinin arttığı savunulmuştur. Bunun sebebini refah düzeyinin artması olarak açıklamışlardır. Kendini sevme ve öz-yeterlilik ile öfkeye ilişkin derin düşünme arasındaki ilişkinin araştırıldığı bu çalışmada diğer çalışmalardan farklı olarak negatif yönde anlamlı fark bulunmasının sebebi araştırma yapılan grubun özelliklerinden kaynaklı olabilir. Analiz sonuçlarına göre, öfkeye ilişkin derin düşünme ölçek puanları bireylerin kendilerini yeterli hissetmedikleri alanlara göre anlamlı farklılıklar göstermemektedir. Bunun sebebi yeterli hissetmedikleri alana göre yeterince farklılaşmamış olmaları varsayılabilir.

Yapılan analiz sonuçlarına bakıldığında kendini sevme ölçek puanları bireylerin yaşlarına, eğitim durumlarına, ailelerinin gelir düzeylerine göre anlamlı farklılıklar göstermemektedir. Kendini yeterli hissetmediği alana göre bakıldığında anlamlı farklılıklar görülmektedir. Diğer bir ifade ile kendini sevme ölçek puanları bireylerin kendini yeterli hissetmediği alana göre değişmektedir. İnsanların yaşamlarında hoşnut olmadıkları, kendilerini yeterli hissetmedikleri alanlar vardır. Akademik alanda, romantik alanda, sosyal alanda, ekonomik alanda vb. alanlarda kendilerini yeterli görmeyebilirler. Bu durum bireylerde yetersizlik duygusu meydana getirebilir. Bu yetersizlikler kendilerine yönelik olumsuz tutumlara sebep olarak bireylerde öfke meydana getirebilir. Yapılan analiz sonuçlarına göre öz-yeterlilik ölçek puanları bireylerin yaşlarına, eğitim durumlarına, ailelerinin gelir düzeylerine göre anlamlı farklılıklar göstermemektedir. Literatürde yapılan çalışmalarda da öz-yeterlilik ve yaş arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (Moran ve Hoy, 2002; Kaya, 2008). Yapılan diğer araştırmalara bakıldığında ise öz-yeterlilik ve yaş arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur (Koçoğlu, 2013; Terzi, 2002; Erol, 2006; İlgar, 2007). Bu araştırmadaki gibi literatürdeki araştırmalarda benlik saygısı ve ailenin gelir durumu arasındaki ilişkide anlamlı farklılıklara ulaşılamamıştır (Akman ve Uyanık, 2004). Otacıoğlu (2009)'nun araştırmasıyla çelişen bir durum söz konusudur. Otacıoğlu'na (2009) göre ise benlik saygısı ve gelir düzeyi arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Gelir durumu yüksek olan bireylerin orta gelire sahip olanlardan daha yüksek düzeyde benlik saygısına sahip olduğunu savunmuştur.

Analiz sonuçlarına göre öz-yeterlilik ölçek puanları bireylerin kendilerini yeterli hissetmedikleri alana göre anlamlı farklılıklar göstermektedir. Başka bir ifadeyle öz-yeterlilik ölçek puanları bireylerin kendilerini yeterli hissetmedikleri alanlara göre değişmektedir. Öz-yeterlilik ölçek puanları romantik ilişkiler alanında ($\bar{x}=28,07$); ekonomik durum alanına ($\bar{x}=26,98$), sosyal ilişkiler alanına ($\bar{x}=26,66$) ve akademik başarı alanına ($\bar{x}=25,64$) göre yüksek bulunmuştur. Araştırma yetişkin bireyler üzerinde yürütülmüştür. Yetişkin bireyler, yaşamlarını birlikte geçirecekleri, paylaşım yapabilecekleri bir partnerleri olsun isteyebilirler. Buna ihtiyaç duydukları düşünülebilir. Bundan dolayı sağlıklı bir romantik ilişkiye sahip olan bireylerin öz-yeterlilik algılarının yüksek olduğu varsayılabilir. Sonuç olarak kendini sevme ve öz-yeterlilik düzeyiyle ve öfkeye ilişkin derin düşünme düzeyiyle ilişkili birçok etmen bulunmaktadır ve tek bir boyutta açıklanmasının mümkün olmadığı ifade edilebilir.

Bu çalışmada kendini sevmeye ve öz-yeterlilik ile öfkeye ilişkin derin düşünme arasındaki ilişki incelenmiştir. Sonraki yapılacak çalışmalarda kendini sevmeye ve öz-yeterlilik ile ilgili olabilecek öz şefkat ve affetme gibi değişkenlerin de araştırılması önerilebilir. Bu araştırma yetişkinler üzerine yapılmıştır. Sonraki araştırmalarda ergenler üzerine yapılması ve kendini sevmeye ile ilişkili olabilecek demografik değişkenlerin de ele alındığı çalışmalar yapılması önerilebilir. Bu çalışmaya göre kendini sevmeye ve öz-yeterlilik, öfkeye ilişkin derin düşünmeyi arttırmaktadır. Bu sebeple bireylere öz şefkat üzerine psiko-eğitimler verilmesi önerilebilir. Bu araştırma kesitsel bir araştırmadır. Bireylerin kendini sevmeye ve öz-yeterlilik ile öfkeye ilişkin derin düşünme arasındaki ilişki düzeylerinin değişiminin incelendiği boylamsal çalışmalar planlanabilir. Bu araştırma nicel ölçme araçları kullanılarak elde edilmiştir. Daha derinlemesine bilgiler veren nitel çalışmaların yapılması da önerilebilir.

Araştırma bulgularının yorumlanmasında çalışmanın sınırlılıklarına önem vermek gerekmektedir. Araştırma Google Form üzerinden yapılmıştır. Katılımcılar Türkiye genelinden araştırmaya katılım sağlamışlardır. Bu araştırmanın sınırlılığı kabul edilebilir. Araştırma ilişkisel tarama modelinde yapıldığından bulgulara yönelik sebep sonuç ilişkisi kurulamamaktadır.

KAYNAKÇA

- Abakay, O. (2020). HIV/AIDS tanısı alan bireylerin suçluluk ve utanç ile kendini sevmeye ve öz-yeterlilik ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki yordayıcı ilişkiler (Doktora Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya
- Arıcak, O. (2005). Üniversite Öğrencilerinde Benlik Saygısı. Psikoloji Çalışmaları, 25, 19-30.
- Avcı, D., Tarı Selçuk, K., & Doğan, S. (2017). Çıraklık Eğitimine Devam Eden Ergenlerde Madde Kullanım Sıklığı, Öfke Düzeyi-Öfke İfade Tarzı ve Bağımlılık Şiddeti İlişkisi. Journal of Psychiatric Nursing/Psikiyatri Hemşireleri Derneği, 8(1).
- Balat Uyanık, G., & Akman, B. (2004). Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeydeki Lise Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeylerinin İncelenmesi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 14(2), 175-183.
- Certel, Z., & Bahadır, Z. (2012). Takım Sporunu Yapan Sporcularda Benlik Saygısı Ve Sürekli Öfke Ve Öfke İfade Tarzı İlişkisinin İncelenmesi. Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi, 14(2), 157-164.
- Coopersmith, S. (1967). Parental characteristics related to self-esteem. In, The antecedents of self-esteem. San Francisco: Freeman.
- Doğan, T. ve Eryılmaz, A. (2013). Benlik Saygısı Ve Öznel İyiye Bahsetmek. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 33 (33), 107-117.
- Doğan, T., Totan, T., & Sapmaz, F. (2009). Üniversite Öğrencilerinde Benlik Saygısı Ve Sosyal Zeka. Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (17), 235-247.
- Durmuş, A. B., & Pirinçci, E. (2009). Üniversite Öğrencilerinin Sigara İçme Durumu Ve Öfke İle İlişkisi. Journal of Turgut Ozal Medical Center, 16(2), 83-88.
- Elkin, N., & Karadağlı, F. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Öfke İfade Tarzı Ve İlişkili Faktörler. Anatolian Clinic the Journal of Medical Sciences, 21(1), 64-71.
- Eroğlu, F., & İrdem, Ş. (2016). Örgütlerde Öfke Olgusu Ve Öfke Yönetimi. Yeni Fikir Dergisi, 8(17), 22-41.
- Erol, Z. (2006). sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi uygulamalarına ilişkin görüşleri, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.

- Ersoy, E. (2009). Cinsiyet Kültürü İçerisinde Kadın Ve Erkek Kimliği. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 209-230.
- Gönültaş, O., & Atıcı, M. (2014). Ortaokul Son Sınıf Öğrencilerinin Öfke Düzeyleri Ve Saldırganlık Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 23(1), 370-386.
- Gültekin, F. (2008). saldırganlık ve öfkeyi azaltma programının ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin saldırganlık ve öfke düzeyleri üzerindeki etkisi. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- İlgar, L. (2007). ilköğretim öğretmenlerinin sınıf yönetimi becerileri üzerine bir araştırma. (Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Kaya, G. (2008). sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi yeterliliklerine ilişkin yönetici, öğretmen ve öğrencilerin görüşlerinin değerlendirilmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Kesen, N. F., Deniz, M. E., & Durmuşoğlu, N. (2007). Ergenlerde Saldırganlık Ve Öfke Düzeyleri Arasındaki İlişki: Yetiştirme Yurtları Üzerinde Bir Araştırma. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (17), 353-364.
- Kısaç İ. (1999). Üniversite Öğrencilerinin Sürekli Öfke İfade Biçimi Düzeyleri. Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Dergisi, 1(1):63-74.
- Kılıç, H. (2019). taksi sürücülerinde tükenmişlik sendromu ile öfke ve saldırganlık arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi, İstanbul
- Koçoğlu, A.M. (2013). ilkokullardaki sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi becerilerinin çok boyutlu olarak incelenmesi, (İstanbul İli Sancaktepe Örneği), (Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Leory, M.R. (1996). Self-Presentation, Impression, Management And Interpersonal Behavior, New York: Harper Collins Publishers.
- Marx, M. H. (1976). Introduction to Psychology, Problems, Procedures And Principles. New York: Macmillan Publishing Co.
- Oktan, V., & Şahin, M. (2010). Kız Ergenlerde Beden İmajı İle Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 7(2), 543-556.
- Otacıoğlu, S. (2017). Profesyonel Müzik Eğitimi Alan Öğrencilerinin Benlik Saygı Düzeylerinin İncelenmesi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 21(1), 187-196.
- Rogers, C. (1980). A Way of Being. Boston: Houghton Mifflin Company
- Rosenberg, M. (1965). Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RSE). Kabul Ve Kararlılık Terapisi. Önlem Paketi , 61 (52), 18.
- Satıcı, SA (2014). Öfkeye İlişkin Derin Düşünme Ölçeği: Türkçe Formunun Psikometrik Özellikleri. Anadolu Psikiyatri Dergisi , 15 (4), 328.
- Schuerger, J. M. (1979). In : Helping Clients With Special Concerns (Eds. S. Einssenber and L.E. Patterson) . Boston, Houghton Mifflin Comp.
- Sinop, M. (2020). ergenlerde psikolojik dayanıklılığın yordayıcısı olarak kendini sevme ve öz yeterliliğin rolü (Yüksek Lisans Tezi).İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.
- Staub E, Pearlman LA, Gubin A, Hagengimana A. (2005). Healing, Reconciliation, Forgiving And The Prevention Of Violence After Genocide Or Mass Killing: An İntervention And İt's Experimental Evaluation İn Rwanda. J Soc Clin Psychol; 24:297-334.
- Sukhodolsky DG, Golub A, Cromwell EN. (2001). Development And Validation Of The Anger Rumination Scale. Pers Individ Differ; 31:689-700.

- Şahin, M. (2016). Konya ilindeki beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin kendini sevme ve öz yeterliliklerinin incelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- Tafarodi, R. W. (1998). Paradoxical Self-Esteem And Selectivity İn The Processing Of Social Information. *Journal Of Personality & Social Psychology*, 74, 1181–1196.
- Tafarodi, R. W., & Swann Jr, W. B. (2001). Two-Dimensional Self-Esteem: Theory And Measurement. *Personality And Individual Differences*, 31(5), 653-673.
- Tafarodi, R. W., Tam, J., & Milne, A. B. (2001). Selective Memory And The Persistence Of Paradoxical Self-Esteem. *Personality And Social Psychology Bulletin*, 27, 1179–1189.
- Taner, A. E. (2019). beliren yetişkinlerin kendini sevme ile öz-yeterlik özelliklerinin çocukluk deneyimleri ve bazı değişkenlere göre incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul
- Toptaş, M. (2018). öfke duygusunun saldırgan davranışa dönüşmesinde kişilerarası ilişki boyutlarının rolünün incelenmesi (Doktora Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul
- Toptaş, M., & Engin, E. K. E. R. (2018). Üniversite Öğrencilerinde Aile İçi Şiddete Maruz Kalma ile Öfke Duygusu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Aydın İnsan ve Toplum Dergisi*, 4(2), 77-98.
- Tözün, M. (2010). Benlik Saygısı. *Actual Medicine*. 52-57.
- Vatansever, M., & İlhan, İ. Ö. Alkol Bağımlılığı Olan ve Olmayan Bireylerin Öfke Ruminasyonu Açısından Karşılaştırılmalı Olarak İncelenmesi. *Bağımlılık Dergisi*, 21(4), 255-264.
- Yöndem, Z. D., & Bıçak, B. (2008). Öğretmen Adaylarının Öfke Düzeyi Ve Öfke Tarzları. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(2), 1-15.
- ZENGİN, U. K. (2003). ilköğretim öğretmenlerinin öz yeterlilik algıları ve sınıf içi iletişim örüntüleri, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.